

SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLILIK VE YAŞLANMAYA İLİŞKİN TUTUMLARININ BELİRLENMESİ*

DETERMINATION OF THE ATTITUDES ABOUT ELDERLINESS AND AGING OF THE SOCIAL WORK STUDENTS

Hande ŞAHİN**
Barış DEMİREL***

Öz

Araştırma, sosyal hizmet bölümünde öğrenim gören öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarının bireysel özelliklerine göre karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Çalışma grubundan veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik sorulara ek olarak Otrar (2016) tarafından geliştirilen "Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği" ile toplanmıştır. Ölçek 18 yaş üzeri bireylerin yaşlanmaya ve yaşlılığa yönelik gözlem ve izlenimlerini belirlemek amacıyla hazırlanmış 45 sorudan oluşan ve kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum maddelerini içeren 5'li likert tiptedir. Yaşlılığı kabullenme zorluğu, sosyal yıpranma algısı, yaşarla baş etme zorluğu ve olumsuz imge olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Çalışma sonucunda öğrencilerin cinsiyet ve yaş değişkenleri ile ölçek puanları arasında anlamlı ilişkiler belirlenmiştir ($p<0.05$). Yaşamda insanlarla kurulan dostlukların temelinde tutumlar yer almaktadır. Duyguların, düşünceleri, düşüncelerin de tutumları belirleyen temel etkenler olduğu düşünüldüğünde, olumlu duygu ve tutumlara sahip olmak son derece önemlidir. Bu sebeple, yaşlıya yönelik yapılacak planlamalarda gençlerin yaşlıya ilişkin tutumlarının araştırılması önemli bir gerekliliktir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Üniversite Öğrencileri, Yaşlanma.

Abstract

This research was carried out to compare the attitudes of the students in the social work department with respect to their aging and aging according to their individual characteristics. It is a descriptive type of research. Data from the study group were collected with the "Attitudes Toward Aging and Aging" developed by the Adolescent (2016) in addition to the demographic questions prepared by the researchers. The scale consists of 45 questions prepared to determine the observations and impressions of the elderly and aged individuals over the age of 18 and is of a likert type of 5 with strictly disagree, disagree, undecided, agree, strongly agree. The difficulty of accepting the elderly consists of four sub-dimensions; social depression perception, difficulty coping with life, and negative image. As a result of the study, significant correlations between gender, age and income level variables and scale scores were determined ($p<0.05$). Attitudes are at the root of friendships established with people in life. It is extremely important to have positive feelings and attitudes when it is thought that emotions, thoughts, and thoughts are the main factors determining attitudes. For this reason, it is an important necessity to investigate the attitudes of the youth towards the elderly in the plans to be made towards the elderly.

Keywords: Aging, Attitude, University Students.

1. Giriş

Sosyal hizmet mesleği, insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri temelinde uygulamalarını yürüten ve insanın iyilik halini artırmayı hedefleyen bir yardım mesleğidir. Sosyal hizmeti anlamak, sosyal hizmet bölümünde öğrenim gören öğrencilerden elde edilen bulgular ile çıktılarının anlaşılabilirliğini artırmak adına oldukça önemlidir. Bu bağlamda Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) tarafından yapılan sosyal hizmet tanımında: "Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmet için temeldir. Sosyal hizmet mesleği,

* Bu çalışma, 29-31 Mart 2018 tarihinde 6. Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongresinde sözel olarak sunulmuş ve bildiri özet kitabında özet metin olarak yayımlanmıştır.

** Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü.

*** Öğr. Gör., Kırıkkale Üniversitesi, Delice Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler Programı.

insan ve toplum bilimleri ve yerel bilgiden oluşan eklektik bilgi temeli aracılığıyla insan refahını iyileştirmek için bireyleri ve sistemleri bir araya getirir (IFSW ve IASSW, 2014), vurgusu vardır.

Tanımından hareketle sosyal hizmet müracaatçı grubunda yer alan ya da yer alması muhtemel kesimlerin; kadın, engelli, çocuk, dezavantajlı tüm diğer gruplar ve yaşlı bireylerin olduğu söylenebilir. Biyolojik açıdan yaşlanma kaçınılmaz olan bireylerin bunun yanı sıra sürece karşı farkındalık sahibi olmaları bilhassa da sosyal hizmet öğrencilerinin bu konuda algıda seçici olabilecekleri düşünülmektedir.

Bireylerin yaş olarak kronolojik büyümelerinin yanı sıra biyolojik, psikolojik ve sosyal değişikliklerin meydana geldiği sürece de yaşlanma denilebilir. Yaşlılık, sosyal hizmet açısından sosyal gerontoloji alanını ifade ederken yaşlanma ise biyo-psiko-sosyal aşamaları olan bir süreç olarak ifade edilebilir. Dünya Sağlık Örgütüne göre sosyal çevreye uyum becerisinin azalması yaşlılığı ifade etmektedir (Gökçe-Kutsal, 2007). Sosyal çevreye uyum becerilerinin azalması beraberinde yaşlıların sorunlarını da gündeme getireceğinden Dünya Sağlık Örgütünün tanımının diğer yaşlılıkla ilgili disiplinlere olduğu gibi sosyal hizmet mesleğinin müdahale alanına da atıfta bulunduğu söylenebilir. 65 yaş alt sınırı Dünya Sağlık Örgütünün; 60 yaş alt sınırı ise Birleşmiş Milletlerin yaşlı tanımı içerisinde yer almaktadır.

Dünya ve sonrasında ülkemize dair birtakım istatistiki tanımlayıcı bilgilere bakıldığında; dünya genelindeki insanların daha uzun ömürlü oldukları; 60 yaşını geçen kişi sayısının ise 2 milyar kişiyi geçerek 2050' ye gelinceye kadar iki kat artacağı beklenmektedir (DSÖ, 2015). Türkiye İstatistik Kurumuna ait 2016 yılı verilerinde ise Türkiye' de ortalama ömür süresinin 78 yaşa yükseldiği; bununla birlikte yaşlı nüfus oranının genel nüfus içinde 2023 yılında %10.2, 2050) yılında %20.8, 2075 yılında ise %27.7' ye yükseleceği öngörülmektedir (TÜİK, 2016).

2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma tarama modelinde gerçekleştirilmiş betimsel bir araştırmadır. Tarama modeli geçmişte veya halen var olan bir durumu, herhangi bir şekilde etkilemeden ve değiştirmeden, olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan bir modeldir (Karasar, 1994). Yapılan bu araştırmada sosyal hizmet bölümünde öğrenim gören öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumlarının bireysel özelliklerine göre karşılaştırılması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın örneklemini Hacettepe Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi 2017-2018 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Sosyal Hizmet Bölümlerinde öğrenim gören 397 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri öğrenciler ile yapılan yüz yüze görüşmeler ile anket formunun doldurulması ile elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde öğrencilerin okuduğu okulu, yaşını, cinsiyetini, sınıfını, aile gelir düzeyini, anne-baba eğitim düzeyini ve aile tipini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Anketin ikinci bölümünde ise Otrar (2016) tarafından geliştirilen 45 maddeden oluşan "Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin kullanılmasıyla ilgili olarak araştırmacıdan elektronik posta yoluyla izin alınmıştır. Ölçek beşli likert tipinde geliştirilmiş olup "Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu", "Sosyal Yıpranma Algısı", "Yaşama Başetme Zorluğu" ve "Olumsuz İmge" olmak üzere 4 faktörden oluşmaktadır. Puanların artması faktöre ismini veren ilgili özelliğin artması şeklinde yorumlanmaktadır. Buna bağlı olarak yaşlılığı kabullenme zorluğu alt boyutu puanlarının yükselmesi kişinin yaşlılığı kabullenmede zorlanmışlığının yüksek olduğunu; sosyal yıpranma algısı alt boyutu puanlarının yükselmesi bireylerin yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığının artacağına dair algının arttığını, yaşama baş etme zorluğu alt boyutu puanlarının yükselmesi kişinin yaşlanan insanların yaşamları gerekleri ile baş edemez duruma geldiği algısının arttığını, olumsuz imge alt boyutu puanlarının yükselmesi ise yaşlılık imgesine yüklediği olumsuzluğun arttığını göstermektedir (Otrar, 2016).

Veriler SPSS 15.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçekte yer alan olumsuz maddeler ters çevrilerek kodlanmıştır. Verilerin analizinde kullanılmak üzere öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puanlar hesaplanmıştır. Veriler bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü anova testi kullanılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel değerlendirmelerde anlamlılık düzeyi (p) .05 olarak alınmıştır.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin bireysel özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmaya Alınan Öğrencilerin Bireysel Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişkenler	Grup	f	%
Okunan Okul	Hacettepe Üniversitesi	277	69,8
	Kırıkkale Üniversitesi	120	30,2
Yaş	18-19	186	46,9
	20-22	193	48,6
	23 -25	18	4,5
Cinsiyet	Kız	307	77,3
	Erkek	90	22,7
Sınıf	1	169	42,6
	2	73	18,4
	3	93	23,4
	4	62	15,6
Gelir	Düşük	50	12,6
	Orta	333	83,9
	Yüksek	14	3,5
Annenin eğitim düzeyi	İlköğretim ve altı	183	46,1
	Orta öğrenim	82	20,7
	Lise	87	21,9
	Üniversite ve üstü	45	11,3
Babanın eğitim düzeyi	İlköğretim ve altı	102	25,7
	Orta öğrenim	82	20,7
	Lise	113	28,5
	Üniversite ve üstü	100	25,2
Aile Tipi	Çekirdek	349	87,9
	Geniş	48	12,1
Toplam		397	100,0

Tablo 1’e göre; araştırmaya alınan sosyal hizmet öğrencileri arasında Hacettepe Üniversitesi’nde öğrenim görenler %69,8’ lik bir orana sahip olup 277 kişi ile temsil edilmiştir. 193 kişi ile katılımcıların en yüksek oranda temsil edildiği yaş grubu 20-22 yaş olarak (%48,6); cinsiyete göre dağılımda ise kızların %77,3’ lük bir orana karşılık geldiği verisine ulaşılmıştır. Öğrenim hayatına birinci sınıf olarak devam edenlerin oranı %42,6, mensup olduğu ailesi orta gelir düzeyinde bulunanların oranı ise %83,9 olarak belirlenmiştir. Ebeveynlerinin eğitim düzeyine bakıldığında annesi ilköğretim ve altında bulunanlarının oranı %46,1, babası lise öğrenimi mezuniyetine sahip olanlar %28,5’ lik bir orana sahiptir. Katılımcıların aile tipi ise %87,9 oranı ile çekirdek aile olarak tespit edilmiştir.

Öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutum ölçeğinden almış oldukları toplam puanlara ait betimsel istatistikler ise Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin Ölçekten Almış Oldukları Toplam Puanlara Ait Betimsel İstatistikler

N	X	Mod	Medyan	Std.Sapma	En düşük puan	En yüksek puan
397	126,4232	128,0	128,0000	27,94551	45,00	215,00

Öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutum ölçeğinden almış oldukları toplam puan ortalamalarının $X=126,4232$ olduğu görülmektedir. Ölçekten elde edilen ölçeğin genel toplam puanının yükselmesi genel olarak olumsuz tutumun yükseldiği, puanın düşmesi ise yaşlılığa ilişkin olumlu tutum ve algının yükseldiği şeklinde yorumlanmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin yaşlılığa ilişkin olumsuz tutum ve algısının nispeten yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Tutum Ölçeği Alt Boyutu Puanlarının Okunan Okula, Cinsiyete ve Aile Tipine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Ortalama	Std.Sapma	t	P
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Kız	307	32.5178	9.33454	.285	.594
	Erkek	90	33.9545	8.63954		
Sosyal Yıpranma Algısı	Kız	307	39.7346	9.24526	2.490	.115
	Erkek	90	42.6591	8.05425		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Kız	307	31.1748	7.71837	4.372	.037*
	Erkek	90	32.1250	6.10787		
Olumsuz İmge	Kız	307	21.5825	5.74884	3.335	.069
	Erkek	90	22.6477	4.50042		
Alt Boyut	Okunan Üniv.	N	Ortalama	Std.Sapma	t	P
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Hacettepe	277	32,5596	9,02056	.269	,604
	Kırıkkale	120	33,4750	9,58988		
Sosyal Yıpranma Algısı	Hacettepe	277	39,5884	8,76321	.523	,470
	Kırıkkale	120	42,2167	9,51883		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Hacettepe	277	31,2960	7,14440	.899	,344
	Kırıkkale	120	31,5917	7,97106		
Olumsuz İmge	Hacettepe	277	21,3682	5,39808	2.335	,127
	Kırıkkale	120	22,8583	5,64391		
Alt Boyut	Aile Tipi	N	Ortalama	Std.Sapma	t	P
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Çekirdek	349	32,5903	9,07953	.762	,383
	Geniş	48	34,6250	9,90299		
Sosyal Yıpranma Algısı	Çekirdek	349	40,2264	9,04159	.045	,833
	Geniş	48	41,5208	9,26671		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Çekirdek	349	31,2837	7,49845	1.701	,193
	Geniş	48	32,1250	6,61920		
Olumsuz İmge	Çekirdek	349	21,8539	5,51736	.331	,565
	Geniş	48	21,5625	5,50012		

*p<0.05

Yaşamla Baş etme Zorluğu alt boyutunda cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<.05). Tablo 3'e göre erkek öğrencilerin "Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu", "Sosyal Yıpranma Algısı", "Yaşamla Baş etme Zorluğu" ve "Olumsuz İmge" alt boyut puanlarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre erkek öğrencilerin yaşlılığı kabullenmede daha fazla zorlandığını, yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına dair algılarının daha yüksek olduğunu; yaşlanan insanların yaşamlarındaki gerekler ile baş edemez duruma geldiğini düşündükleri ve yaşlılık imgesine daha fazla olumsuzluklar yüklediklerini ifade edebiliriz.

Öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutum ölçeği puanları ile okudukları üniversite arasında bir fark bulunmamıştır. Ancak ölçeğin her 4 boyutunda da Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim gören sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutum puanları Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenim gören sosyal hizmet öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durumda Hacettepe Üniversitesi sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu bir tutuma sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutum ölçeği puanları ile mensup oldukları aile tipleri arasında bir fark bulunmamıştır. Ancak "Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu", "Sosyal Yıpranma Algısı" ve "Yaşamla Baş etme Zorluğu" alt boyutlarında geniş aileye sahip öğrencilerin puanları daha yüksek iken, "Olumsuz İmge" alt boyutunda ise çekirdek aileye sahip öğrencilerin puanları daha yüksektir. Bu durumda geniş aileye sahip öğrencilerin yaşlılığı kabullenmede daha fazla zorlandığını, yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına dair algılarının daha yüksek olduğunu; yaşlanan insanların yaşamlarındaki gerekler ile baş edemez duruma geldiğini düşündüklerini söyleyebilirken, buna karşılık çekirdek aileye sahip öğrencilerin yaşlılık imgesine daha fazla olumsuzluklar yüklediğini söyleyebiliriz.

Tablo 4: Öğrencilerin ölçek alt boyutlarından aldıkları puanların yaşa ve gelir düzeyine göre 2 Tutum Ölçeği Alt Boyutu Puanlarının Yaşa ve Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyut	Yaş	N	Ortalama	Std.Sapma	t	P
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	18-19	186	30.8118	9.48239	9.122	.000*
	20-22	193	34.4767	8.60358		
	23-25	18	36.1667	8.20509		
Sosyal Yıpranma Algısı	18-19	186	37.3118	8.73140	22.898	.000*
	20-22	193	42.8912	8.26902		
	23-25	18	45.2222	11.50220		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	18-19	186	28.9570	7.65035	20.841	.000*
	20-22	193	33.4663	6.45498		
	23-25	18	34.1667	6.67083		
Olumsuz İmge	18-19	186	20.0914	5.28099	19.498	.000*
	20-22	193	23.4715	5.23017		
	23-25	18	21.9444	5.55690		
Alt Boyut	Gelir	N	Ortalama	Std.Sapma	t	P
Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu	Düşük	50	32.5400	9.41820	.107	.898
	Orta	333	32.9189	9.01986		
	Yüksek	14	31.9286	12.70048		
Sosyal Yıpranma Algısı	Düşük	50	40.8000	9.26701	.289	.749
	Orta	333	40.3904	8.69172		
	Yüksek	14	38.7143	15.73545		
Yaşamla Baş Etme Zorluğu	Düşük	50	31.8400	7.92145	1.920	.148
	Orta	333	31.4745	7.15723		
	Yüksek	14	27.6429	10.24776		
Olumsuz İmge	Düşük	50	21.5800	5.58822	.756	.470
	Orta	333	21.9249	5.45605		
	Yüksek	14	20.1429	6.56163		

*p<0.05

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin tutum ölçeğinin tüm alt boyutu puanlarında yaşa göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (p<.05). Buna göre yaş arttıkça öğrencilerin yaşlılığa ilişkin tutumları da olumsuzlaşmaktadır. Öğrencilerin tutum ölçeğinin tüm alt boyutu puanlarında aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (p>.05). Buna karşın gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumsuz bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

4. Tartışma

Yaşlılık ve yaşlanmaya dair çalışmaların özellikle ülkemizde artış göstermesi; sosyal hizmet, tıp, psikoloji, sosyoloji, hemşirelik vb. gibi disiplinlerin bu konu üzerinde daha fazla durarak akademik çalışma yapmalarının temel çıkış noktası yaşlıların genel nüfus içindeki payının artması ve yaşam süresinin uzaması ile ilgilidir. Yaşam süresinin artması, yaşlıların genel toplumsal yapı içinde ciddi bir orana ulaşması bu kesime verilen önemin daha da artırılarak devam etmesi gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda bu çalışma, özellikle de yaşlılık döneminde yaşanan sorunlar ve sosyal uyum becerilerindeki kayıplar, mesleki hayatlarının başlamasıyla birlikte müracaatçı grubu olarak yaşlılara hizmet sağlayacak olan Sosyal Hizmet lisans öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Hacettepe ve Kırıkkale Üniversitelerinin lisans sosyal hizmet bölümlerinde öğrenimine devam eden öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutumlarını ölçmek amaçlanmıştır.

Öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutum ölçeğinden almış oldukları toplam puan ortalamalarının $X=126,4232$ olduğu bu nedenle de öğrencilerin yaşlılığa ilişkin olumsuz tutum ve algısının nispeten yüksek olduğu söylenebilir. Ayaz Alkaya ve Okuyan (2017) tarafından hemşirelik öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen yaşlı tutum araştırmasında öğrencilerinin genel olarak olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Yine Olak ve Tümer (2017) tarafından hemşirelik 1.sınıf ve 4.sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen yaşlı araştırmasında öğrencilerin genel tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir. Kite, Stockdale, Whitley ve Johnson tarafından 2005 yılında gençler üzerinde yapılan çalışmada ayrıca

Kulakçı (2010) tarafından öğrenciler üzerinde yapılan benzer bir çalışmada da gençlerin yaşlı ve yaşlılığı olumsuz olarak nitelendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Literatürdeki diğer çalışmalar ile kıyaslandığında olumlu ve olumsuz tutumların araştırmaların sonucunda elde edildiği görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışma ile tezatlık gösteren çalışmaların katılımcı grubu, katılımcıların yaş aralıkları ve cinsiyet dağılımının farklılık göstermesi nedeniyle olduğu düşünülmektedir. Benzer sonuca sahip çalışmaların ise daha benzer sosyo-kültürel ve aile tiplerine sahip bireyler üzerinde yapılmış olması gerekçesiyle olduğu düşünülmektedir. Yine de bu çalışma özelinde Türk toplumsal yapısında ve aile yapısında yaşanan değişimlerin de etkili olabildiğini öngörmek yanlış olmayacaktır.

Araştırma bulgularından hareketle erkek öğrencilerin yaşlılığı kabullenmede daha fazla zorlandığı ve yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına dair algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca erkeklerin yaşlanan insanların yaşamlarındaki gerekler ile baş edemez duruma geldiğini düşündükleri ve yaşlılık imgesine daha fazla olumsuzluklar yükledikleri görülmüştür. Literatürde yer alan diğer araştırmalar ile kıyaslama yapıldığında da bu araştırmanın bulgusuna benzer olarak erkek öğrencilerin daha olumsuz tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Karadağ vd., (2012); Ceylan ve Öksüz (2015); Pan vd., (2009) tarafından ortaya konan çalışmalar da bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Ancak bu çalışmanın aksine Hweidi ve Al-Obeisat (2006) tarafından yapılan araştırmada erkeklerin daha olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak kızların yaşlılara karşı daha olumlu tutuma sahip olmaları durumunun olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumun da toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmesi ve yaşlının bakımı ve ilgisi konusunda kadınların daha fazla sorumlu tutulmaları ile ilgili olabildiği düşünülmektedir.

Öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik tutum ölçeği puanları ile okudukları üniversite arasında bir fark bulunmamıştır. Ancak ölçeğin her 4 boyutundan elde edilen puanlar karşılaştırıldığında Hacettepe Üniversitesi sosyal hizmet lisans bölümünde öğrenim gören öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Bu farklılığın ortaya çıkmasında her iki üniversiteden araştırmaya katılım sağlayan birey sayısındaki farklılığın neden olduğu düşünülmektedir.

Yine araştırma bulgularından hareketle geniş aileye sahip öğrencilerin yaşlılığı kabullenmede daha fazla zorlandığı, yaşlandıkça sosyal açıdan yıpranmışlığın artacağına dair algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca geniş aile tipine sahip öğrencilerin yaşlanan insanların yaşamlarındaki gerekler ile baş edemez duruma geldiğini düşündükleri söylenebilirken; buna karşılık çekirdek aileye sahip öğrencilerin yaşlılık imgesine daha fazla olumsuzluklar yüklediği ifade edilebilir. Ünalın vd. (2012) tarafından geriatri merkezinde çalışan bireyler üzerinde yapılan çalışmada da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Danış vd. (2015) tarafından yapılan araştırmada geniş aile mensuplarının çekirdek aile mensuplarına kıyasla yaşlılara karşı daha olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Aile yapısına göre farklılığın yaşlılarla bir arada olma ve zaman geçirme ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırma bulguları ışığında; öğrencilerin yaşı arttıkça yaşlılığa ilişkin tutumları da olumsuzla dönmektedir. Soyuer vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin yaşı arttıkça olumlu tutumlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Özdemir (2009) ve Vefikuluçay (2008) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucu ile literatürdeki yer alan benzer araştırmaların sonuçları benzerlik göstermemektedir. Bu durumun nedeni olarak sosyal hizmet eğitiminin daha özgürleştirici, öğrencilerinin özgüvenini yükselten ve bireylerin kendilerine karşı farkındalık kazanmalarını sağlayan bir yapıyla ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Yani çevresel baskılar ve sosyal çevrenin etkisinden ziyade bireyin kendi kontrolünde olan bir yaşamın tercih edilmesi ön plana çıkmaktadır.

5. Sonuç ve Öneriler

Hacettepe Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi' nde Sosyal Hizmet lisans eğitimine devam eden 397 öğrenci ile Otrar tarafından (2016) geliştirilen Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği aracılığı ile yüz yüze görüşmeler yoluyla veriler toplanmıştır. Verilere dair gerekli istatistiksel sınamalar yapılmış ve kullanılacak analizler belirlenmiştir. Yapılan analizler neticesinde katılımcıların ölçek bulgularına ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırma bulgularından hareketle;

- Sosyal Hizmet lisans öğrencilerinin %77.3' ünün kız öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir. Öğrencilerin % 83.9' u orta gelir grubundaki ailelere mensup % 87.9' u ise çekirdek aile yapısına mensuptur.
- Ölçekten alınabilecek minimum puan 45; maksimum puan 225 iken öğrencilerin aldığı ortalama puan 126.42 olarak belirlenmiştir. Puan düştükçe yaşlılığa yönelik olumlu tutumun var olduğu göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin yaşlılığa ilişkin olumlu tutum ve algısının nispeten düşük olduğu söylenebilir.

- Erkek öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin tutumları kız öğrencilere göre daha olumsuz bulunmuştur.
- Ancak “Yaşlılığı Kabullenme Zorluğu”, “Sosyal Yıpranma Algısı” ve “Yaşamla Baş etme Zorluğu” alt boyutlarında çekirdek aileye sahip öğrencilerin tutumları daha olumlu iken, “Olumsuz İmge” alt boyutunda ise geniş aileye sahip öğrencilerin tutumları daha olumludur.
- Öğrencilerin tutum ölçeğinin tüm alt boyut puanlarında yaşa göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Buna göre yaş arttıkça öğrencilerin yaşlılığa ilişkin tutumları da olumsuzlaşmaktadır.
- Öğrencilerin tutum ölçeğinin tüm alt boyutu puanlarında aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumsuz bir tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Bu sonuçlara bağlı olarak; aşağıdaki önerilere yer verilebilir:

- Yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin olumlu tutumun ortalama bir değere sahip olması, yaşlılarla aktif olarak çalışacak olan sosyal hizmet öğrencileri açısından düşündürücüdür. Bu nedenle yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumlayıcı derslerin müfredata eklenmesi, öğrencilikten itibaren yaşlılarla mesleki temelli çalışmalar yapılması önerilir.
- Gelir durumunun yaşlılık ve yaşlanma ile doğrudan bağlantılı olduğunu gösteren araştırma bulgularından hareketle yüksek gelir grubundaki kimselerin daha fazla aile büyükleri ile iletişim kurmaları ve zaman geçirerek tutumlarının olumlu noktada evrilmesi önerilir.
- Araştırmanın diğer sosyal hizmet lisans bölümlerini de kapsar şekilde daha geniş bir örneklem grubu ile yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Ayaz-Alkaya, S. ve Birimoğlu-Okuyan, C. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Bireylere Yönelik Tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(1), 43-52.
- Ceylan, H., ve Öksüz, M. (2015). Sosyal Hizmet Lisans Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (39), 459-466.
- Danış, MZ., Kara, HZ., Çolak, F., Kirpik, S., Ayyıldız, A. (2015). Sosyal Hizmet ve Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Yaşlılara Yönelik Tutumları. *Tarih Okulu Dergisi*, 8 (24): 539-559.
- Dünya Sağlık Örgütü, Yaşlanma Raporu, 2015.
- Gökçe-Kutsal Y. (2007). Yaşlanan Dünyanın Yaşlanan İnsanları (The Aging World's Aging People). Ankara: Geriatri Türk Tabipler Birliği Yayınları.
- Hweidi, I.M., ve Al-Obeisat, S.M. (2006). Jordanian Nursing Students' Attitudes Toward the Elderly. *Nurse Education Today*, 26(1), 23-30.
- Karadağ E., Vardar İnkaya B., ve Karatay G. (2012). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28, 31-40.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Kite, ME., Stockdale, GD, Whitley, BE., ve Johnson BT. (2005). Attitudes Toward Younger and Older Adult: an Updated Meta-analytic Review. *Journal of Social Issues*, 61, 241-266.
- Kulakçı, H. (2010). Hemşirelik Lisans Programı Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Düşüncelerinin ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *DEUHYO ED*, 3(1), 15-22.
- Olak, A., ve Tümer, A. (2017). Hemşirelik 1. Sınıf ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (14), 53-67.
- Otrar, M. (2016). Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Sosyoloji Dergisi*, 36(2):527-550.
- Özdemir, Ö. (2009). *Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Pan, I.J., Edwards, H., ve Chang, A. (2009). Taiwanese Nursing Students' Attitudes Toward Older People. *Journal of Gerontological Nursing*, 25, 1-6.
- Soyuer, F., Ünalın, D., Güleser, N., ve Elmalı, F. (2010). Sağlık Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları ve Bu Tutumların Bazı Demografik Değişikliklerle İlişkisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2): 20-25.
- Türkiye İstatistik Kurumu. www.tuik.gov.tr. (10.08.2018).
- Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği. <http://iassw-aiets.org> (09.08.2018).
- Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu. <http://ifsw.org/>2014. (09.08.2018.)
- Ünalın, D., Soyuer, F., ve Elmalı, F. (2012). Geriatri Merkezi Çalışanlarında Yaşlı Tutumunun Değerlendirilmesi. *Kafkas Journal of Medical Science*, 2(3):115-120.
- Vefikuluçay, D. (2008). *Üniversitede Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.